

ŞEHİT YAKINLARINA MANEVÎ SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI¹

Prof. Dr. Ali Seyyar²
Sakarya Üniversitesi
Sosyal Politika Uzmanı

GİRİŞ

Gazi hatıraları ve şehitlik destanları, millî tarihimizin önemli bir parçasıdır. Vatan savunması, istiklâl (bağımsızlık) mücadelesi, mukaddes (kutsal) bildiklerimizin korunması için can ve mallarını vermeyi göze alarak, mücadele eden gazi ve şehitlerimizin dünyada da ahirette de manevî yönden yüce bir mertebeye ulaştıklarına inancımızın bir gereği olarak düşünürüz. Malul olsun veya olmasın gazilerimiz de bu değerler uğruna savaştıkları bilinciyle huzur bulurlar. Şehit yakınları ise evlatlarının, babalarının, eşlerinin şehadeti ile onların öbür âleme ebedî huzura erdiklerine inanarak, teselli bulmaya çalışırlar. Ancak bütün bu manevî tesellilere rağmen şehit yakınları yine de bir yakının kaybindan dolayı hüznün ve keder içinde derin üzüntü duyabilirler. Bu da onların sosyal hayata uyumunu zorlaştırabilir. Bundan dolayıdır ki gerek cepheden veya herhangi bir askerî operasyondan şu veya bu şekilde dönmüş olan gazilere, gerekse şehit ailelerine sürekli olarak maddî ve manevî desteğin verilmesi, sosyal hizmetler açısından bir görevdir. Gazi ve şehitlerimize şükran borcunun bir ifadesi olarak gazi dostu sosyal hizmet uygulamalarının yanında şehitlerin geride bıraktıkları yakınlarına bazı sosyal hakların verilmesi, pozitif ayrımcılık ilkesinin de bir gereğidir. Şehit yakınlarına tanınan sosyal hakların bir kısmının da özellikle çalışamayacak durumda olan malul gazi veya yakınlarına verilmesi de her iki kesimin vatan ve din uğruna yaptıkları fedakârlık ve kahramanlığın hem bir gereği, hem de bir sonucudur. Bu bağlamda bu ünite sadece gazi ve şehit ailelerine tanınan sosyal haklar tanıtılmayacak aynı zamanda hüznün ve kederlerini unutmalarını ve sosyal hayatta yeniden normal görevlerini ifa edebilmelerini sağlayan manevî sosyal hizmet uygulamalarına da yer verilecektir.

1. MANEVÎ SOSYAL HİZMETLER KAVRAMININ BİLİMSEL AÇILIMI

Alman Bilim Adamı Walach, maneviyatın metafizik tecrübeye dayanan bir idrak, şahsî benliği aşan, onun üzerinde olan bir gerçek olduğunu söyler.³ ICF'ye göre maneviyat, kurumsallaşmış din dışındaki ruhanî etkinlik veya olaylara katılımdır (ICF; d9301). Dolayısıyla Batı tarzı bir bakışta maneviyatta mutlak anlamda (kurumsal-resmî) dinî bir unsurun bulunması gerekmemektedir. Manevî bakımla ilgilenen bazı Batı'lı bilim adamları

¹ Seyyar, Ali; “Şehit Yakınlarına Manevî Sosyal Hizmet Uygulamaları”; 3. Ulusal Sosyal Hizmet Öğrenci Kurultayı; Sosyal Hizmet Öğrenci Birliği Derneği; 30 Nisan-01. Mayıs 2015; Üsküdar-İstanbul.

² aseyyar@sakarya.edu.tr

³ Walach, Harald; (2004); Spiritualität als Ressource. Chancen und Probleme eines neuen Forschungsfeldes. EZW-Texte 181; s. 17.

bu yaklaşımı destekleyerek, maneviyatı “kişinin, materyalin ötesinde ilişkili olduğu her şey ve bunların temel anlamlarına ilişkin içsel kaynaklarının toplamı” biçiminde tanımlarlar.⁴

Ancak din ve dinî duygular, maneviyatın büsbütün dışında olduğu da düşünülmemelidir. Nitekim ICF, gerekli gördüğü yerlerde maneviyatı din ile birlikte değerlendirme ihtiyacı duymuş ve “Din ve Maneviyat” tanımını, “ruhanî değerler ve ilahî güçlerle bağlantı kurmak, mana bulmak ve kendini gerçekleştirmek için dinî veya manevî etkinliklere, düzenlemelere ve uygulamalara katılmak” şeklinde yapmıştır. Camiye gitmek; dinî amaçla dua etmek veya ilahi okumak ve ruhanî düşüncelere dalmak gibi dinî ve manevî etkinlikler bu kapsamda düşünülebilir (ICF d930).⁵

Manevî sosyal hizmetler veya sosyal hizmetlerde manevî çalışma ise, sosyal hizmet faaliyetlerinin, manevî insan modeline⁶ bağlı kalarak, millî ve manevî değerlere⁷ uygun bir biçimde uygulanmasıdır. Bir başka deyişle manevî sosyal hizmetler, sosyal hizmet anlayışını kişilerin başta ruh olmak üzere kalp, vicdan, akıl ve irade gibi manevî haslet ve kaynaklarına yönelerek biçimlendirmek istemektedir. Hem manen (ruhen), hem de maddeten insanın saadetini ve huzurunu temin etmeyi çalışan sosyal hizmet uygulamaları olarak manevî çalışma, kişilerin sosyal bilinçlenmeleri ve topluma uyumları için, üstün karakter geliştirmeye yönelik sosyal ve manevî eğitimi esas alan bir uygulama biçimidir.

Manevî ve psiko-sosyal yönden mutluluk içinde yaşayabilmek için, eşya ve hadiselerin gerçek manasını anlamak ve bilmek gerekir. Bunun için de, dünyaya, yaratılına ve hadiselerle mana-yı harfî gözü ile bakmak ve sevmek gerekir. Mana boyutuyla bütüncül bakışı yakalayabilmiş bir kişi, “ne kadar güzeldir” yerine “ne kadar güzel yapılmıştır” demek suretiyle gerçek şükürü ifa etmiş olmaktadır. İsmî (madde boyutlu) bakışta, daha çok dünyevî şartlar geçerli iken, hadiselerle harfî (mânâ boyutlu) yaklaşımda ise manevî değerler ve Allah rızası geçerlidir. Mana-yı harfî bakışı, kişinin manevî dengesini ve iç barışını sağlamasının

⁴ Ergül Şafak, Bayık A (2004) Hemşirelik ve Manevi Bakım, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 42.

⁵ WHO and Classification ASaTT (2001); : ICF: International Classification of Functioning, Disability and Health; Assessment, Classification and Epidemiology Group: WHO: Submitted.

⁶ Manevî İnsan Modeli, insanın ruha (nefse) bağlı manevî kaynaklara (hasletlere) sahip olduğu temelinden hareketle insanın Yaratan tarafından yaratılmış en şerefli yaratık (eşrefi mahlûk) olduğu tezine dayanan bir modeldir. Bu model çerçevesinde ruh ve nefis arasındaki ilişki, nefis terbiyesi ve manevî makamlar, nefisle mücadelede ve manevî tekâmülde bireysel yöntemler, nefis ve benlik (Ene) arasındaki ilişkiler irdelenmektedir. Manevî İnsan Modelinde ruh ve manevî kaynakları, kişinin manevî tekâmülü için önemli vasıtalarlardır. Kalp (Gönül), (Ön) Sezgi, Keşf, Fetanet, Basiret ve Feraset, İlham, Rüya, Vicdan, İrade, Şuur (Bilinç), İtikat (İman), Akıl ve bu bağlamda Zihin, Hayal (Tahayyül), Tasavvur, İdrak (Taâkkul; Algılama) gibi ruhî fonksiyonlar, Manevî İnsan Konseptinin inceleme konularıdır. Bkz. Seyyar, Ali; (2007); Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım; Şefkatli Eller Yayınları; Ankara; ss.12-25.

⁷ Manevî değerler, bir sosyal grubun mensuplarının, sırf başkaları tarafından tasdik edildiği için değil, kendi idrak ve anlayışıyla doğruluğunu tasdik ettikleri için, anlaşma hâlinde oldukları ve sübjektif olarak da değer takdir ettikleri kıymet hükümleridir. Evrensel ahlakî değerlerin yanında her milletin kendi iç dinamiklerine bağlı olarak benimsediği sosyo-kültürel değerlerin toplamı, toplumsal boyutuyla manevî değerlerin bir dış yansımasıdır. Maddî değerlere göre daha köklü ve kalıcı olan manevî değerlerin temelinde umumî manada din ve inançla ilgili duygu ve düşünceler yatmaktadır. Daha somut bir ifadeyle, din ve vicdan hürriyeti gibi temel insan hakları bağlamında değerlendirebileceğimiz evrensel değerler aynı zamanda manevî değerlerin de bir parçasıdır. Kişisel ve toplumsal boyutuyla manevî değerler, insanların sosyal barış içinde temel değerler etrafında birlik içinde yaşamalarını sağladığı için, sosyal sermaye oluşumuna da katkı sağlamaktadır. İstikrar ve güven içinde manevî değerlerini rahatlıkla yaşayabilen insanların haricî sosyal ve manevî faydaları da yüksek olacaktır. Maneviyatı yüksek olan insanlar, örneğin nihilistlere göre da inançlı, aktif, enerjik, güçlü, azimli, kararlı, ıddialı ve sabırlı olur. Bkz. Seyyar, Ali; (2010); Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım; II. Baskı; Rağbet Yayınları; İstanbul; ss. 338-339.

ötesinde toplumda sosyal barışı, dayanışmayı, birliği ve dolayısıyla adaleti tesis edeceğinden, sosyal hizmet uygulamalarına mana-yı harfî yaklaşımını kazandırmak gerekir.

Aksi takdirde sosyal ve manevî risk kapsamında olan sosyal gruplar, sözlerde, hadiselerde veya eşyada herhangi bir mana görememe veya keşfedememesi durumunda daha çok manevî boşluk içine itilecek, değişik türde sapma eğilimine girecek ve toplumdan uzaklaşacaktır. Karmaşık ve modern toplumların günlük hayatında, özellikle ahlâkî değerlerden ve ideallerden mahrum olarak yaşayan insanların (gençlerin) neden ve hangi gaye için böyle bir toplumda yaşadığını kendi kendine sormaya başlamalarıyla ortaya çıkan psiko-sosyal yabancılaşma sendromu, ancak mana odaklı sosyal hizmet uygulamalarıyla ortadan kaldırılabılır.

1.1. Manevî Sosyal Hizmetlerin Temel Hedefleri

Manevî çalışmanın genel gayesi, kalpleri manevî, akılları ise pozitif bilimlerle aydınlanmış, fitrî vasıflara ve ahlâkî değerlere göre hayatını tanzim edebilen, ruhu ile barışık mutlu fertler yetiştirmektir. Manevî sosyal hizmetlerin temel hedefi, sosyal hizmetlere ihtiyaç duyan kişinin sadece dünyada değil, ahirette de mutlu olmasını sağlamaktır.

Manevî sosyal hizmetler, manevî hastalıklara ve rahatsızlıklara⁸ yakalanmış, kendini manen iyi hissetmeyen, inanç ve düşüncede sapkınlıklar içinde olan kişilerin yeniden eski ruh sağlıklarına kavuşmalarına yönelik manevî telkin ve terapi yöntemleri geliştirebilir.

Gâye, kişinin manevî risklerden⁹ uzak durmasının yanında manevî temizlik içinde bulunmasını ve böylece iç huzura kavuşmasını sağlamaktır. Diğer taraftan manevî rahatsızlıkları olan sosyal sorunlu kişileri de manevî rehabilitasyon yöntemleriyle yeniden toplum hayatına kazandırmaktır.

Manevî sosyal hizmetler, kişilerin sosyal bilinçlenmeleri ve topluma uyumları için, güzel ahlâk ve üstün karakter geliştirmeye yönelik sosyal ahlâk eğitim programlarını esas alır. Maneviyat odaklı sosyal hizmetler, yalnızca dinî konuları içermekle kalmaz, aynı zamanda psiko-sosyal eğitim ve destek kapsamında kültür, mantık, sağlık ve etkili iletişim

⁸ Kalp hastalıkları (Maraz-ı Kalbî) olarak da bilinen manevî hastalıklar, nefsaniyete düşkünlükten ve buna binaen ahlâkî-manevî suçlar (günahlar) işlemekten dolayı kişinin düşünce, tutum ve davranışlarında meydana gelen ahlâkî bozulmalardır. Manevî hastalıklar, tövbe ve istiğfar etmemenin bir sonucu olarak işlenen günahların kalbi manen lekelemesinden sonra küfre (isyana, inkâra) giden yolların açılmasını kadar varan tehlikeli ruhî musibetlerdir. Manevî hastalıklar, dünya ve ahiret hayatımızı tehdit eden rahatsızlıklar, imanı zedeleyen, iman nurunu alan, küfre ve(ya) şirke yol açabilen ve ibadet gibi salih ameller ifa etmeyi engelleyen kalp ve ruh yaralarıdır. Manevî hastalıklar, nefis mekanizmasını kontrol altında tutamama sonucunda kalbe giren yanlış itikatlar (inançlar) ile ortaya çıkar ve insanın hakikati, doğruyu ve gerçeği görmesine mâni olur. Bkz. Seyyar, Ali; (2010); Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım; II. Baskı; Rağbet Yayınları; İstanbul; ss. 43-46.

⁹ Manevî riskler, nefsin değişik tuzaklarına düşme ve nefsin emrettiklerini sürekli ve tereddütsüz olarak yerine getirme ihtimalleridir. Manevî eğitim almama veya nefis terbiyesi mekanizmalarını işletmeme sonucunda ortaya çıkabilecek manevî riskler, iman, ibadet gibi dinî esaslarla ilgili olarak zihne giren şüphelerin bütünüdür. Nefs-i emmarenin telkinleriyle dine uymayan kötü davranışlarla birlikte kalbî tembelliğin yol açtığı belirli derecedeki inançsızlığın vicdanî duyguları belirli oranda tahrip etmesi ve maneviyatı sarsmasıdır. Sürekli günah işlemenin bir sonucu olarak kişinin kalbinde imana, hakikate ve vazife-i ubudiyete (kulluk görevlerine) yönelik olarak inkâr arzuları uyanabilir. Bunlar da manevî risklerin en büyükleridir. Her bir manevî risk, aynı zamanda başka sosyal risklere de yol açabilir ve toplumsal dengeyi bozabilir. Mesela son Peygamber, manevî bir riskin tahakkukun (günahın) haricî yansımaları itibariyle muhtemel manevî ve sosyal sonuçlarına şu hadislerinde işaret eder: “Günah, yalnız işleyen için değil, başkaları için de kötülüktür. Onu ayıplarsa kendisinin de başına gelir. Gıybet ederse günahkâr olur. Rıza gösterirse ortak olur”. Câmiü-s-Sağır; C. 3; Yeni Asya Neşriyatı; İstanbul; 2002; No: 2229.

gibi kişisel gelişim alanına girebilecek birçok pedagojik destek unsuru da benimser. Manevî sosyal hizmetlerin genel gayesi bu yüzden şu şekilde ifade edilebilir:

1.) İnsanların sosyal hayatlarını da etkileyen manevî sorunlarının çözümünde manevî kapasitelerini geliştirmek.

2.) İnsanlara manevî açılımlar tanıyan inanç sistemleri ile bağlantılı olmalarını sağlamak.

3.) İnanç sistemlerinin insanlar üzerinde daha etkili olması yönde zemin ve kurumsal yapı oluşturmak.

4.) Manevî sosyal hizmetler ruhuna uygun değişik sosyal gruplara yönelik politikaların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlamak. (Mesela, bakıma muhtaçlara manevî bakım modeli geliştirmek ve uygulamak).

Manevî sosyal hizmetlerin temel gayesi, manevî telkin yöntemleriyle kişilerin temel manevî ihtiyaçlarını karşılamak ve bu yolla huzurlu (gerçekten mutlu) olmalarını sağlamaktır. Bunun için de kişilerin manevî gelişimlerinin sürekli olarak taze tutulması gerekmektedir. Manevî gelişimle kişinin, hem maddî, hem de manevî yönden gelişmesi sağlanmaktadır.

1.2. Manevî ve Pozitivist Sosyal Hizmetler Arasındaki Yaklaşım Farkı

Pozitivist (Profan-Dünyevî) ve manevî sosyal hizmetlerin içeriği ve kapsamı birbirinden şöyle ayrılabilir.

a) Pozitivist bilimler, olgusal gerçekliklerden hareketle bilgi elde edip, eşyanın ve maddî varlıkların mahiyetini araştırır. Pozitivist sosyal hizmet anlayışında ve uygulamasında maneviyat, insanın haleti ruhiyesi ve psikik hallerinden oluşmaktadır. Pozitif bilimlere dayanan statükocu sosyal hizmetler, fizikî âlem ve varlıkların yanında kişilerin tutum ve davranışların üzerinde yoğunlaşmış, davranışların toplumsal normlara göre değiştirilmesini amaçlamaktadır.

b) Manevî bilimler ise, olgusal gerçekliklerin ötesine giderek, bunların varlık sebebini ve hikmetini araştırır. Manevî bilimlere dayanan sosyal hizmetler anlayışında, hem fizik ötesi âleme, hem de kişinin fıtratına ve ruhuna yönelme vardır. Manevî sosyal hizmetler, hem insanın manevî hallerine yönelir, hem toplumsal yapıda bunların oluşumuna katkı sağlayan manevî değerlerin unsurlarıyla ilgilenir, hem de kişinin ahiretini düşünerek, manevî rehberlik görevlerini üstlenir. Kişinin manevî kaynaklarının gün ışığına çıkartarak, tutum ve davranışlarında tabîî bir değişimin elde edilmesine yönelik hizmetlerde bulunur.

Aslında pozitivist ve manevî bilimlerin sahası ayrı olmasına rağmen bu iki eksende oluşan pozitivist ve manevî sosyal hizmetlerin gaye ve hedeflerinin yine de aynı olduğunu söylemek mümkündür. Sadece niyet ve bakışın yanında yöntemler farklıdır. Manevî bilimler, bilimsel araştırmalarla elde edilen bilgiyi, Allah'a iman ve O'na yakın olmak için bir vasıta bilirken, pozitivist bilimler, bilimsel çalışmalarını sadece bilgi olsun diye yapar.

Pozitivist bir bilim dalı olan seküler sosyal hizmetler, bilgi kaynaklarını bilimsel bilgi ile sınırlı tuttuğu için (kapalı sistem), uygulamaya dönük faaliyetleri de, maksadın hâsıl olmasına yetmiyor. (Bkz. Tablo 3)

Tablo 1: Temel Değerler İtibariyle Seküler (Pozitivist) ve Manevî Sosyal Hizmetler

	Seküler Sosyal Hizmetler	Manevî Sosyal Hizmetler
Konusu	İnsan ve insanın gözlenebilen faaliyetleri (davranışları).	İnsan ve insanın gözlenebilen ve iç âlemindeki gözlenemeyen (fakat idrak edilebilen) bütün faaliyetleri.
Bilimsel Hedefleri	İnsan zihnini ve sosyal davranışlarını anlamak.	İnsan ruhunu ve zihin (akıl) dâhil bütün ruhî (manevî) kaynakları ve bu çerçevede insan davranışlarını anlamak.
Sosyal Hedefleri	Sosyal uyum yoluyla kişilerin dünyevî mutluluğuna yardımcı olmak.	Sosyal ve manevî uyum yoluyla kişilerin dünyevî ve uhrevî saadetleri (manevî huzurları) için yardımcı olmak.
Kutsal Hedefleri	Hümanizm ekseninde insan ve toplum sevgisi.	Marifetullah (Allah'ı bilme) ve muhabetullah (Allah'ı sevme) ekseninde insan ve toplum sevgisi.
Araçları	-Psiko-Sosyal Danışmanlık -Sosyal Rehabilitasyon	-Manevî Danışmanlık (Manevî Telkinler) -Manevî Rehabilitasyon
Bilgi Kaynağı-Türü	Pozitivist bilimlere dayanan bilgiler. (Bilimsel bilgi)	Vahye (Kuran ve Sünnet) ve müspet bilimlere dayanan bilgiler. (Hikmete dayalı şuurî-bilinçli bilgi)

Kaynak: Seyyar, Ali; (2008); “İslâmî Değerler Açısından Manevî Sosyal Hizmetler”; Manevî Sosyal Hizmetler (Editör: Ali Seyyar); Rağbet Yayınları; İstanbul; Kasım 2008; s. 33.

Manevî sosyal hizmetler ise, müspet bilimlerden yararlandığı gibi vahiy kaynaklarına da müracaat edip hikmet dolu bilgilere kavuşur. Düalist ve açık sistem çerçevesinde zahiri batınla, dünyayı ahiretle, bedeni ruhla, davranışları kişinin iç âlemiyle birleştirmek suretiyle elde edilen şuurî bilgiler, zihinlere bütüncül bir perspektif kazandırır. Maneviyat ve gayb ile ilgili konular (Allah'ın zâtı, ruhun mahiyeti, manevî âlemler vb.) hakkında beşerî meleke, akıl ve diğer zihnî imkânlarla sınırlı bir şekilde bilgi sahibi olunur. Şuurî bilgi ise, gayb (metafizik) konusunda her zaman açık ve somut bilgi vermese de imana, kalbe ve hatta akla mesnet ve takviye teşkil edecek çok boyutlu fikir ve kanaat sağlaması açısından önemli bir kazanımdır.¹⁰

Manevî bilimler, pozitivist (bilimsel) bilim yoluyla sadece insanın bu dünyada elde edeceği mutluluğu ya da huzuru amaç edinmez, bunun ötesinde Allah'ın rızasını ve ahiret hayatını kazanma gayelerini de güder.

Pozitivist bilimler ekseninde uygulanan sosyal hizmetlerde öteki âlem kaygısı güdülmendiğinden amaç, sadece bu dünya ile sınırlıdır. Ancak meseleye İslâm dini zaviyesinden bakacak olursak ister pozitivist bilimler, isterse manevî bilimler olsun aralarında gaye ve hedef açısından kesin bir ayırım yoktur. Çünkü İslâm dini, hem pozitivist (bilimsel) bilim çalışmaları kapsamındaki sosyal hizmetler, hem de dinî bilimler ekseninde manevî sosyal hizmetleri aynı derecede önemsemektedir. Kişinin dünyevî ve uhrevî saadeti için, insanın lehine ve menfaatine olan her türlü bilimsel ve manevî bilgi ve verilere ihtiyaç vardır.

Dünyevî boyutuyla bilgidен ve sosyal hizmetten maksat insanın hem ruhen, hem de maddeten saadetini temin etmek ise her iki yaklaşım da zaten bunu hedeflemektedir. Demek ki İslâm'a göre pozitivist bilimlerle manevî bilimler, içerik açısından farklı alanları konu edinmiş olsalar da dünyevî gaye ve hedef açısından aynı amaca yöneliktirler. Ancak meseleye daha geniş bir boyutta özellikle metafizik ve uhrevî boyutuyla baktığımızda, manevî sosyal hizmetlerin amacı, kişinin sadece dünyada değil, ahirette de gerçek ve kalıcı mutluluğa erişmesidir.

Manevî sosyal hizmetler, tıpkı profan sosyal hizmetler uygulamaları gibi, profesyonelce hizmet sunar. Ancak, hizmet yaklaşım ve anlayışında uhrevî unsurları ihmal etmez. Acıları paylaşma, psiko-sosyal dertlere çare bulma (sosyal rehabilitasyon) ve muhtemel sıkıntılarının önünü keserek (koruyucu sosyal hizmetler), bunların yerine şahsî (kişisel) ve içtimaî (sosyal) barış, huzur, mutluluk, saadet, sevinç ve neşe ikâme etmek, gerek manevî, gerekse profan (dünyevî) sosyal hizmet uygulamalarının müşterek hareket noktalarıdır.

Manevî sosyal hizmetler, bunun ötesinde bütün insanların ebedî saadeti kazanmaları için, kişilerin manevî dünyalarına da hitap eder. Buna göre, insanların geçici dünya hayatıyla ilgili bazı psiko-sosyal ve ekonomik sıkıntılarını giderme, burada huzur içinde yaşamalarını sağlama, sevgi ve muhabbet besleme, acıma ve yardım etme gibi hususlar, sosyal hizmetlerin sadece bir yanını teşkil eder. Gerçek sosyal hizmet anlayışının tam ve olgun hâli ise (bütüncül sosyal hizmetler), insanları ahirette de ebedî (sonsuz) bir mutluluğa kavuşturmak için, dünyevî sosyal çalışmalarda da manevî destek hizmetlerini ortaya koymakla gerçekleşir. Bu açıdan manevî sosyal hizmetler, kişilerin hem dünyevî, hem de uhrevî mutluluğunu sağlama amacını güder. Kişilerin sonsuz saadet diyarına sağ salim varana kadar dünyada sosyo-ekonomik ve manevî yönden güçlü ve sağlıklı olmanın yanında sırât-ı müstakîm (manen doğru yol) üzere bulunmaları yönünde gayret gösterir.

¹⁰ Bulaç, Ali; "Başka Bilim, Başka Dünya"; Zaman Gazetesi; 02.04.2005.

Manevî sosyal hizmetler, kalbin ve vicdanın kumandan yapılmasını, bu yolla aklın işletilmesini ve ruhun aydınlatılmasını savunur. Nefsi birer hizmetkâr kabul eder ve diğer manevî latifeleri işleterek, insanı manevî bir hayata mazhar kılmak ister. Manevî sosyal hizmetler, kâinatın ustasını bildirir, O'nun hikmet ve kudret dolu eserlerini gösterir. Ruhuna, vicdanına, kalbine ve dolayısıyla Yaratana manen kulak verilmesini öğütler. Bu öğütleri esas alan herkes, zahiren kötü gibi görünen şeyleri dahî, ilahî bir nimet olarak algılar ve gerçek saadete ulaşır.

2. ŞEHİT YAKINLARINA SOSYAL HİZMET KAPSAMINDA MANEVÎ DESTEK VE TESELLİ

2.1. Kuran'da Şehit(lik) Kavramı

İslâm'ın müdafaası için, gazaya (cihada) çıkan bir orduya katılıp Allah rızasını kazanmak uğrunda ölen bir kişi, şehittir. Bilen, gören, hazır olan, haber veren ve(ya) tanık olan gibi birden fazla anlam içeren şehit kelimesi, Kuran'da 35 defa, onun çoğulu olan şüheda kelimesi ise 20 defa geçmektedir. Kavram olarak şehit, İslâm'ın yücelmesi ve(ya) vatan müdafaası için Allah yolunda savaşırken, hayatını veren Müslüman'dır. **Dinî bir kavram olması hasebiyle şehit**, Allah rızası için, O'nun yolunda canını feda eden Müslüman'a verilen isimdir. Şehit olmada tek geçerli ölçü, Allah'ın rızasını kazanma niyetidir. Dolayısıyla Allah rızasını elde etme niyetiyle hak yolunda mücadele eden, O'nun adını yüceltmek için çaba sarf eden ve bu yolda canını seve seve veren kişi, (Allah katında) şehit unvanı almaktadır.

Kuran-ı Kerim'de şehit ve gaziler çoğu zaman birlikte anılmaktadır. Şehit ve gaziler ile ilgili Kuran'da yer alan âyetler şu şekildedir:

“Müminlerden öyle erkek adamlar vardır ki, Allah'a verdikleri söze sâdik kaldılar. İçlerinden bir kısmı verdikleri sözü yerine getirmiştir (şehit olmuştur). Bir kısmı da (şehit olmayı) beklemektedir. Verdikleri sözü asla değiştirmemişlerdir.”¹¹

“And olsun, eğer Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bağışlaması ve rahmeti onların topladıkları (dünyalıkları)'ndan daha hayırlıdır.”¹²

“...Kim Allah yolunda savaşır da öldürülür veya galip gelirse, biz ona büyük bir mükâfat vereceğiz...”¹³

“Müminlerden, özür olmaksızın oturanlar ile, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihat edenler eşit değildir. Allah, mallarıyla ve canlarıyla cihat edenleri oturanlara göre derece olarak üstün kılmıştır. Tümüne güzelliği (cenneti) vaat etmiştir; ancak Allah, cihat edenleri oturanlara göre büyük bir ecirle üstün kılmıştır.”¹⁴

“Şüphesiz Allah, müminlerden canlarını ve mallarını, kendilerine vereceği cennet karşılığında satın almıştır. Artık, onlar Allah yolunda savaşır, öldürürler ve ölürler. Allah, bunu Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran'da kesin olarak vaat etmiştir. Kimdir sözünü Allah'tan daha iyi yerine getiren? O hâlde, yapmış olduğunuz bu alışverişten dolayı sevinin. İşte asıl bu büyük başarıdır.”¹⁵

¹¹ Kuran; Ahzab suresi; (33): 23.

¹² Kuran; Al-i İmran suresi; (3): 157.

¹³ Kuran; Nisa suresi; (4): 74.

¹⁴ Kuran; Nisa suresi; (4): 95.

¹⁵ Kuran; Tevbe suresi (9): 111.

“De ki: Bizim için siz, (şehitlik veya zafer olmak üzere) ancak iki güzellikten birini bekleyebilirsiniz.”¹⁶

Âyetler, şehitliğin, Allah’ın hoşnut olacağı en yüksek manevî makamlardan birisinin olduğunu açıkça göstermektedir. Müslümanları, düşmanlarına üstün kılan en mühim esaslardan biri de "ölürsem şehidim, kalırsam gazi" inancıdır. Bu durum, âyette "iki güzelden biri" şeklinde ifade edilmiştir. Yani, mümin için savaşta iki güzel neticeden biri vardır: Galip gelsin veya gelmesin mücahitler, neticede şehit olamasa bile Allah yolunda mücadele ettikleri için, gazi unvanına sahip olmaktadır.¹⁷

2.2. Manevî Destek ve Teselli Söylemleri

Şehit yakınlarına maddî destekli ne kadar çok sosyal hak versek dahî, yine de içlerinde gizli bir hüznün ve acıma duygusu her zaman var olacaktır. Bu olumsuz duygular, bazen şehit yakınlarının manevî dünyalarını sarsabilmekte ve buna bağlı olarak da sosyal hayattan kopmalarına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla şehit yakınlarının her şeye rağmen hem manevî yönden, hem de dünyevî yönden rutin görevlerini devam ettirebilmeleri ve kendileriyle ruhen barışık olabilmeleri için, manevî yönden dış desteğe ihtiyaç duyabilirler. İşte tam da burada sosyal hizmet uzmanları, şehitliğin uhrevî anlamını ve manevî faydalarını hem bilmeli, hem de bu bildiklerini en güzel bir üslup ile şehit yakınlarına aktarabilmelidir. Manevî destek ve teselli mahiyetinde olan bu teskin edici sözler, şehit yakınlarının ruh dünyalarını güçlendirecek ve belki de üzölmek, hayıflanmak ve hayata küsmek yerine şehit yakını olmanın manevî hazzını yaşayacak ve hallerinden memnun olacaklardır. Aşağıda şehit yakınları için dillendirilebilecek konular, belirli başlıklar altında toplanmıştır.

2.2.1. Şehitler Huzurlu Bir Kabir Hayatı Yaşar

İnsanların yaşadığı dünyevî hayatın ötesinde farklı metafizik hayat tabakaları da mevcuttur. Ruhlarını teslim edip dünyayı terk edenler, genelde kıyamete kadar Cennete veya Cehenneme benzeyen (âlem-i berzah diye bilinen) bir kabir hayatı yaşarlar. Şehitlerin ahiretteki hayat mertebesi ise Cennete benzeyen normal kabir hayatının da üstündedir. Şehitler, dünyevî hayatlarını Hak yolunda feda ettikleri için, ikramında ve ihsanında en cömert olan Allah (c.c), onlara âlem-i berzahta dünya hayatına benzeyen fakat kedersiz, zahmetsiz ve engelsiz olan tatlı bir hayat sunar.

Şehitler, öldüklerini bilmezler ve sanki halen hayattaymış gibi kendilerini hissederler. Ancak yine de yeni hayatlarının farklı ve daha güzel olduğunu anlarlar. Çünkü yeni hayat onlara o kadar farklı bir manevî zevk verir ki diğer ölümlülerin (geçici de olsa) çektikleri ayrılık acısının zerresini dahî çekmezler. Kabir ehlinin ruhları (hayatları) her ne kadar sonsuz olsa da yine de kendileri dünya hayatından koptuklarını (öldüklerini) fark ederler. Bunun için âlem-i berzahta her ne kadar lezzet alsalar da şehitlerin ulaştığı manevî mertebeye ve buna bağlı olarak saadet ve lezzet seviyesine ulaşamazlar.

İki insanın bir rüyada Cennet gibi bir güzel saraya girdiklerini düşünelim. Bunlardan birisi rüyada olduğunu bildiği için, aldığı keyif ve lezzet de o derece noksandır. “Ben uyansam şu lezzet kaçacak” diye aklından geçirir. Diğeri ise rüyada olduğunu bilmediği için, hakikî lezzet ile hakikî saadete mazhar olur. İşte, âlem-i berzahtaki ölümlerin ve şehitlerin berzah hayatından istifadeleri de farklı olmaktadır. Dolayısıyla âlem-i berzahtaki şehitlerin hayat tabakası bütün diğer ruhlarına göre manen üstündür. Kendilerini halen hayatta gören ve dünyada bizim gibi yaşadıklarını zanneden şehitlerin ulaştıkları bu özel manevî mertebelerinden dolayı üzölmek yerine sevinmek gerekir. Çünkü gerçek şehitlerin hayatı,

¹⁶ Kuran; Tevbe suresi (9): 52.

¹⁷ İbnu Kesir; (1969); Tefsirü'l-Kurani'l-Azim; Beyrut; C. IV; s. 102.

ruhanî bir hayat, daha doğrusu hakikî bir hayattır. “Şehit kendini hayatta bilir” ve ölümün acısını hissetmeden, kendini daha güzel bir âlemde hisseder ve bunu fiilî olarak yaşar.¹⁸

Nitekim Kuran-ı Kerim, şehitlerin saadet, neşe ve huzur içinde yaşadıklarını bildirmektedir: “*Sakın Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanma! Doğrusu onlar Rableri katında diridirler ve Cennet meyvelerinden rızıklandırılırlar. Onlar Allah'ın kendilerine verdiği ihsandan (şehitlik rütbesinden) dolayı neşeli haldedirler.*”¹⁹

2.2.2. Şehitlerin Günahları Bağışlanır

Şehit olarak ruhunu teslim etmek, kişinin hemen bütün günahlarına da kefarettir. Hz. Enes bin Malik, bununla ilgili olarak bizlere şunu aktarmaktadır: “Resulullah (sav), ‘Yüce Allah’ın yolunda ölmek bütün günahlara kefarettir’ buyurdu. Cebrail: ‘Borç hariç!’ deyince, Resulullah (sav) ‘Borç hariç!’ diye ekledi.”²⁰

Nitekim buna benzer ve-fakat daha geniş bir açıklama Hz. Ebû Hureyre bizlere şunları bildirmektedir: “*Hz. Peygamber minberde hutbe verirken adamın biri geldi ve: ‘Yüce Allah’ın yolunda sabrederek, karşılığını yüce Allah’tan umarak ve gerilemeden en önde savaşırsam, Yüce Allah günahlarımı bağışlar mı?’ diye sordu. Resulullah ‘Evet!’ karşılığını verdi. Resulullah, biraz suskun kaldıktan sonra ‘Demin bir soru soran nerede?’ diye sordu. Adam ‘İşte buradayım!’ dedi. Resulullah ona: ‘Ne demiştin?’ diye sorunca adam: ‘Yüce Allah’ın yolunda sabrederek, karşılığını Yüce Allah’tan umarak, gerilemeden en önde savaşırsam, Yüce Allah günahlarımı bağışlar mı? diye sordum’ dedi. Bunun üzerine Resulullah buyurdu ki: ‘Borcun dışında, hepsini bağışlar. Bunu da biraz önce bana Cebrail bildirdi.’”²¹*

Hz. Abdullah bin Mesut ise Peygamberimize dayanarak, bazı günahların kefarettir kapsamına giremeyeceğinden bahsetmektedir. Resulullah, “*Yüce Allah’ın yolunda öldürülmek, tüm günahlara kefarettir olur*” veya “*Emanet hariç bütün günahlara kefarettir olur. Emanet ise, namazda olur, oruçta olur, sözde olur. En ağır da eşyalarda olan emanettir*” diye buyurdu diyerek, namaz, oruç gibi emanet kavramına girebilecek ibadetlerin kefarettir dışında olduğunun altını çizmektedir.²²

Hz. Ömer, yine Hz. Peygambere dayanarak, şehitliğin dört kategoride değerlendirilmesinden bahsetmektedir. Dördüncü derecede şehit olanlar, daha evvel birçok günah işlemiş ve-fakat şehitlik sayesinde kurtulmuş ve derecesine göre cennetlik Müslümanlardır. Bunla ilgili olarak Hz. Ömer’in rivayet ettiği hadisi-şerif, şu şekildedir:

“Şehitler dört derecedir:

1.) *Biri, sağlam imanlı mümindir ki düşmanla karşılaştığında Yüce Allah’a sadık kaldı ve öldürüldü. İşte insanların, kıyamet günü başlarını işte şöyle kaldırıp kendisine (giptayla) baktıkları kişi budur. (Bunu göstermek için, başını öyle kaldırdı ki başlığı düştü. Ravi der ki: ‘Burada Ömer’in mi yoksa Resulullah’ın mı (sav) külâhı kastedilmektedir bilmiyorum)*

¹⁸ Said Nursi; (Ocak 2001); Mektubat; Yeni Asya Neşriyatı; İstanbul; s. 12.

¹⁹ Kuran; Âl-i İmrân suresi; (3): 169-170.

²⁰ Tirmizî, Muhammed bin İsa; (1992); Sünen-i Tirmizî Tercemesi, İstanbul; C. 4; s. 194. Nr. 1640.

²¹ Nesâî, Ahmed bin Şuayb; (1992); Süne-nü’n-Nesâî; İstanbul; Cihâd; s. 32.

²² Teberânî; (1983); el-Mu’cemu’l-Kebîr; C. V; s. 293.

2.) Diğer bir kişi de, yine sağlam imanlı bir mümindir. Düşmanla karşılaştığında, sanki bedenine akasya ağacı dikenini batmış gibi ürkeklik içinde savaşmış ve şaşkın bir okla öldürülmüştür. Bu ikinci derecede olan bir şehittir.

3.) Diğer, (hayattayken) iyi işlerine kötü işler de karıştırmış olan mümin kişidir. Bu da düşmanla karşılaştığında Yüce Allah'a sadık kalıp öldürülene kadar savaşmıştır. Bu, üçüncü derecede olan bir şehittir.

4.) Diğer bir kişi de çok fazla günah işleyerek, kendini heba etmiş mümin bir kişidir. Düşmanla karşılaştığında Yüce Allah'a sadık kalmış ve öldürülünceye kadar savaşmıştır. Bu da dördüncü derecede bir şehittir".²³

Münafıklar hariç bütün Müslümanlar, velev ki çok günah işlemiş olsalar dahî, şehitlik mertebesine ulaşabilmektedir. Nitekim Hz. Peygamber bu konuda şöyle buyurmaktadır: "Bu (böyle bir) şehidin günah ve hataları yıkanıp temizlenecektir. Zira (salladığı) kılıç hataları siler. Üstelik Cennetin kapılarından istediğinden içeri girer. Diğer biri de, münafık biridir ki karşılaştığında da ölene kadar savaşmıştır. Bu kişi cehennemdedir. Zira kılıç münafıklığı gidermez."²⁴

2.2.3. Şehitler Cennete Gider

Cennete gidecek olan (normal) Müslümanlar, kabir hayatında iken cenneti müşahede edemezken, şehitler, cenneti görebileceklerdir. Gerçek anlamda görebilenlere, bundan dolayı "hakikî şehit" denilmektedir. Kısacası ona bu ismin verilmesinin ana sebebi, cennetlik olduğuna şahitlik edilmiş olmasındandır. Şehitlik makamına ulaşabilmiş bütün Müslümanlar, hangi dereceden şehit olursa olsun ebedî olarak Cennete girme şansını elde edebilmektedir.

Allah ve Melekler, onların ehl-i cennet olduğuna şahadet etmektedir. Şehitler, Allah'ın huzurunda yaşıyor bulunması veya ölümleri sırasında meleklerin hazır bulunmasından dolayı, bu unvanı almayı hak etmektedir. Sahabi Hz. Enes b. Mâlik, bununla ilgili olarak Resulullah'tan şu sözleri nakletmiştir:²⁵

"Şehitler üç çeşittir.

Birincisi; kişi Yüce Allah yolunda canını ve malını ortaya koyarak savaşa çıkar. Ancak savaşta ne ölmeyi, ne de öldürmeyi ister. Müslümanların sayısını arttırmaktan öteye gitmez. Bu kişi, ölür veya öldürülür ise bütün günahları bağışlanır, kabir azabından korunur, (kıyamet günündeki) büyük korkulardan emin olur. Cennette iri gözlü hurilerle evlendirilir. Üzerine kerem elbisesi giydirilir ve başına da vakar ile sonsuzluk tacı konur.

İkincisi ise; kişi karşılığını Yüce Allah'tan bekleyerek ve canı ile malını ortaya koyarak savaşa çıkar, ancak öldürmeyi, ama öldürülmemeyi ister. Bu kişi öldürür veya ölürse Yüce Allah'ın dostu Hz. İbrahim'le yan yana, Allah'ın huzurunda Sadâkat Koltuğu'nda oturur.

Üçüncüsü; kişi, karşılığını Yüce Allah'tan bekleyerek ve canı ile malını ortaya koyarak hem öldürmek, hem de ölmek niyetiyle savaşa katılır. Bu kişiler, ölür veya öldürülür ise kıyamet gününde kılıcını çekmiş ve omzuna dayamış bir şekilde gelirler. O sırada diz çökmüş insanlara: "Yolu açın! Bizler Yüce Allah için kanlarımızı döktük!" derler. Bunu duyan Peygamberler bile haklarından dolayı çekilip onlara yol verirler. Arş'in altında bulunan nurdan minberler üzerine gelip otururlar. İnsanlar arasında nasıl hüküm

²³ Tirmizî, Muhammed bin İsa; (1992); Sünen-i Tirmizî Tercemesi, İstanbul; C. 4; s. 194. Nr. 1644.

²⁴ Müsned (1992); Ahmet Muhammed bin Hanbel; Müsnedü Ahmed bin Hanbel; İstanbul; C. 4; ss. 185-186.

²⁵ Nüreddin el-Heysemî; (t.y.); Keşfu'l Estar an Zevaid'i Bezzar; Cihat; C. 2; No: 1715; s. 283,

verildiğini, seyrederler. Ölüm derdi çekmeden, berzahta beklemeden, sayhadan (kıyamet çığığından) korkmadan, hesap, mizan ve sırat endişesi taşımadan insanlar arasında ne hüküm verildiğini seyrederler. Ne isterlerse kendilerine verilir. Hangi konuda şefaathçi olmak isterlerse bu hak onlara verilir. Cennette istedikleri ne varsa onlara verildiği gibi Cennette de diledikleri yerde ikamet ederler.”

Asr-1 saadette evlatlarını savaşta kaybetmiş Müslüman anneler, evlatlarının akıbetlerini merak ettikleri için, Allah Resulüne şehitlerin ahirette nasıl bir muamele ile karşılaşacaklarını soruyorlardı. **Mesela** Harise bin Süraka'nın annesi ve Enes bin Malik'in halası olan Rübeyyi, **Hz. Peygambere gelerek: “Ya Resulallah! Harise'nin gönlümdeki yeri bilirsin Onun hâinden (akbetinden) bana haber vermez misin? Ona Bedir günü serseri bir ok dokunarak öldürmüştü. Eğer oğlum cennette ise (bu acıyla) sabrederim ve ağlamam. Cennette değilse ona gücüm yetiği kadar ağlamaya çalışırım!” demişti. Resulullah cevaben: “Ey Harise'nin annesi! Sen aklını mı yitirdin? Cennet bir tane mi? Cennette birçok yüksek dereceler vardır: Sana şanlı bir haber vereyim: Oğlun, muhakkak bunlardan Firdevs-i Âla'ya (Cennette en yüksek dereceye) erişti!” buyurmuştur. Bu cevap üzerine kadıncağız: “İyi, iyi ya Harise! Ne mutlu sana diye dönüp gitmiştir!”²⁶**

Görüldüğü üzere oğlunu Bedir muharebesinde serseri bir okla kaybeden anneye verilen bu müjde, onu fazlasıyla rahatlatmıştır. Hz. Peygamber, şehidin annesine hem oğlunun Cennette, hem de Cennetin en yüksek mevkilerinde olduğunu müjdeleyerek, annenin sabır gücünü artırmıştır.

2.2.4. Şehitler Şefaath Etme Hakkına Sahiptir

Arap âleminin Hansa adında meşhur şaire bir kadını vardı. Bu kadının Sahr isminde bir de ağabeyi vardı. İslam'dan önceki Arap savaşlarının birinde Sahr öldü. Bu ölüm üzerine söylediği içli şiirleriyle o günkü dünyayı yasa boğan Hansa kadın, yaşlı gözlerle gökyüzüne bakarak şöyle feryat ediyordu:

“Ey mehtap! Ağabeyim Sahr'ın naşının gömüldüğü taraflardan geliyorsun, kabrini ziyaret ettin mi? Ey bulutlar! Sahr'ın kabrine doğru gidiyorsunuz, gözyaşı dökerek misiniz onun üzerine? Ey rüzgâr! Ağabeyime selamlarımı tebliğ edecek misin oraya varınca?”

Sonra bu derin duygulu şaire kadın İslam'la şereflendi, tam bir imana sahip oldu. Kaderin takdirine bakın ki bu sefer de hicretin 8. senesindeki Mute harbinde dört oğlu birden şehit oldu. Bunun üzerine başkomutan Hz. Halit kaygılanarak dedi ki: “Eyvah! Bu kadın ağabeyi için dünyayı yasa boğdu. Şimdi ise dört yavrusunu birden şehit verdi. Nasıl taziye edeceğiz bu duygu yüklü anneyi?”

Acısını paylaşmak için gelenler büyük bir endişe içinde: “Başın sağ olsun, taziyeden başka elimizden bir şey gelmiyor!” deyince, İslâm şuuruyla bilinçlenmiş dört şehit annesi bu sefer her zamankinden farklı olarak beklenmedik bir karşılık verdi:

“Beni taziye etmeyin, tebrik edin! Çünkü ben ahirete dört şefaathçi göndermiş şehit anasıyım. Ahirette şefaathçisi olan şehit anaları taziyeye değil tebrikeye layıktır. Siz de beni tebrikeye layık görün. Mahşerde birer şefaathçi olarak yakınlarını karşılayacak olan şehitler, yakınlarının makamına inmeyecekler, belki yakınlarını alıp kendi şehit makamına çıkaracaklar, cennet hayatını birlikte şehit makamında yaşayacaklar. Bu ise taziyeye değil tebrikeye layık bir ebedî hayat kazancıdır!”²⁷

²⁶ Buhari; Muhammed bin İsmail; (1992); İstanbul; el-Câmiu's Sahih; C. 8; s. 279.

²⁷ Yüter, Ahmet; (2008); Ali Ulvi Kurucu; Medine İkliminden Esintiler; İstanbul; ss.28-30.

Günümüzdeki tüm şehit yakınları da kendilerini bu şekilde bilmelerinde manevî ve sosyal boyutlarıyla birçok faydası vardır. Ahirete şefaatçi gönderdiklerini hatırlayarak, taziyeye değil tebrike layık olduklarını, ebedî hayatta şehitlerle birlikte şehit makamında olacaklarını düşünüp sabretsinler. İşte şehit yakınlarına yakışan budur. Şehitlik makamına bu şekilde bakmak ve şehitlerin şefaat hakkının olduğunu bilmek, imanın bir gereği olduğu unutulmamalıdır.

Nitekim Ebu'd-Derdâ'nın bildirdiğine göre Hz. Peygamber, ahirette yüksek mertebelere erişecek olan şehitlerin şefaat hakkı konusunda şöyle buyurmaktadır: “*Şehit, ailesinden yetmiş kişiye şefaat eder.*”²⁸

2.2.5. Şehitler On Defa Şehit Olmak İster

Şehitler, halis niyetlerinin bir sonucu olarak elde ettikleri şehitlik mertebesinden o kadar memnundurlar ki, dünyaya yeniden dönüp tekrar şehit olmayı ve şehitliğin o tarifsiz manevî hazzını yeniden yaşamayı arzu ederler. Bu durumlarını, Hz. Peygamber, şu şekilde izah etmektedir:

*“Hiç kimse, Cennet'e girdikten sonra, bütün dünyaya sahip olması karşılığında bile, tekrar dünyaya dönmeyi arzu etmez. Yalnız şehitler, gördükleri hürmet ve kerametten dolayı, dünyaya dönüp on defa şehit olmayı arzu ederler.”*²⁹

Taberânî ravileri, güvenilir olan bir senetle Abdulalh İbn Mesud'dan şöyle nakletmiştir: Allah, Resulullah'ın Bedir'de öldürülen on sekiz ashabının ruhlarını cennette uçuşan yeşil renkli kuşların (şuurlu uçakların) midesine koydu. Onlar bu halde iken Rableri bir şekilde onların haline muttali oldu ve: ‘*Ey kullarım! Ne arzu edersiniz?*’ buyurdu. Şehitler: ‘*Ey Rabbimiz! Bundan daha büyük nimet var mı ki?*’ şeklinde karşılık verdiler. Allah, tekrar: ‘*Ey kullarım! Ne arzu edersiniz?*’ diye (bir kaç defa) sorar. Onlarda dördüncü defaki sormasında: ‘*Ruhlarımızı tekrar bedenimize iade etmeni ve daha evvel öldürdüğümüz gibi tekrar öldürmeyi arzu ederiz*’ şeklinde cevap verirler.³⁰

Diğer taraftan son Peygamber, kendi temennisiyle birlikte şehit olmayı arzu etmenin önemini şöyle açıklamaktadır:

*“Vallahi ben, Allah yolunda cihat ederken öldürülmeyi, sonra diriltirilip Allah yolunda yeniden öldürülmeyi, sonra tekrar dünyaya gelip yine Allah yolunda öldürülmeyi isterim.”*³¹

Şehidin ahirette yüksek derecelere erişmesi, acaba ölüm sırasında çektiği acısından dolayı mıdır diye bir soru akla gelebilir. Son Peygamber, şehit düşenlerin hiç acı çekmediğini şu hadis-i şeriflerinde açıkça beyan etmektedir:

*“Bir insan karıncanın ısırmasından ne kadar acı duyarsa, şehit olan kimse de ölümden ancak o kadar acı duyar.”*³²

Demek ki, şehitlerin ahirette yüksek makamlara ulaşabilmelerinin sebebi, Allah rızasını kazanma odaklı mücadeleleri ve bunun neticesinde bu uğurda dünyevî hayatlarını kaybetmeleridir. Sahabe Hz. Halid bin Velid'in İran komutanına söylediği şu sözler, şehitlik kavramının Müslümanlara neler kazandırdığını gösteren güzel bir misaldir: “Sizin, hayat ve

²⁸ Ebu Davud, (1992); Sünen-u Ebu Davud; İstanbul;Nr. 2522.

²⁹ Müslim , Ebu'l-Huseyn Müslim bin Haccac (1992); Sahihu Müslim; İstanbul; İmâret, 29.

³⁰ Muhammed Bin Sâlih Ed-Dimaşki (2006), Peygamber Külliyyâtı, Çev. AdemYerinde, Ocak Yayıncılık, 4. Cilt, İstanbul; s. 120.

³¹ Tirmizî, Muhammed bin İsa; (1992); İstanbul; Fedâilü'l-cihad; 21.

³² Tirmizî, Muhammed bin İsa; (1992); İstanbul; Fedâilü'l-cihad, 26.

şarabı sevdiğiniz kadar, ölümü seven bir orduyla size geldim.” Allah’a tam iman etmiş mücahitler ve askerler, ölümden korkmazlar, tam tersine cephede öldürülmek ve şehit olmak, onlar için manevî bir kurtuluştur.

2.2.6. Şehitler Müslümanlara Şehitliği Tavsiye Eder

Hız. Peygamber, Uhud'da hayatını kaybeden 70 şehitle ilgili olarak şunu bildirmiştir: *“Kardeşleriniz Uhud'da şehit olunca, Allah onların ruhlarını yeşil kuşların cevfine koydu. Cennetin nehirlerinden içerler, meyvelerinden yerler. Arşın gölgesinde asılı altından kandillerde yerleşirler. Yiyecek, içecek ve istirahatlarının güzelliğini görünce ‘keşke Cennette hayatta olup, rızıklandırıldığımızı biri dünyadaki kardeşlerimize haber verse. Ta ki, cihaddan geri kalmasınlar, savaş esnasında kaçmasınlar’ derler”.*

Bunun üzerine Cenab-ı Hak, “sizin bu halinizi onlara (Dünya’da yaşayan Müslümanlara) ulaştıracağım” der ve şu ayetlerle bildirir:³³

“Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler, Allah'ın lütfundan kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde, Rableri katında rızıklandırılırlar. Arkalarından gelecek olanlara şunu müjdelemek isterler: Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar üzülmazler. Onlar, Allah'tan bir nimeti ve lütfu (bolluğu) ve Allah'ın müminlerin ecrini zayi etmeyeceğini (boşa çıkarmayacağını) müjdelemek isterler (müjdelerler).”³⁴

Ezcümle, şehitlerin diğer ölümlere göre manevî yönüyle daha avantajlı bir konumda olduğu açıktır. Nitekim Hız. Peygamber, bu pozitif farkı bir hadis-i şeriflerinde şu şekilde açıklamıştır:

“Allah katında, şehit için altı ayrıcalık vardır: Kanının ilk damlası ile beraber günahları bağışlanır ve cennetteki yeri kendisine gösterilir, kabir azabından korunur, en büyük korkudan (cehennem azabından) emin olur, imanın elbisesi ile süslenir, hurilerle evlendirilir ve akrabalarından yetmiş kişi için şefaet etmesi kabul olunur.”³⁵

SONUÇ

Dünya hayatı, bazen hiç beklenmedik olumsuz gibi görünen hadislerle birlikte sıkıntılı ve kederli olabilmektedir. Eğer manen hazırlı değil isek yakınlarımızdan birisini veya en çok sevdiğimiz evladımızı kaybetmek de bu bağlamda kişinin ruh dünyasını ciddî anlamda sarsabilir. Güllük gülistanlık içerisinde geçirdiğimizi düşündüğümüz o güzelim dünya hayatı, birden felakete ve kâbusa dönüşebilir. Halbuki ölümün, er veya geç, şu veya bu şekilde her insana uğrayacağını kesinlikle bildiğimiz halde yine de bu olağanüstü durum hepimizi az veya çok ürkütülmektedir. Her insan, hayatı boyunca değişik yoğunluklarda kaderin bir cilvesi olarak bela, musibet, hastalık veya ölüm gibi değişik olgularla farklı bir şekilde imtihana tâbi tutulacaktır. Herhangi bir askerî operasyonda veya bir savaşta evladını, eşini ve(ya) babasını kaybeden anne ve babalar, eşler ve çocuklar da bu imtihandan muaf değildirler. Ne var ki ahiret, kader, feraset ve basiret perspektifinden bakıldığında bazı imtihanların içinde bu imtihanlara tâbi tutulanlar için gizli ihsanlar, nimetler ve manevî avantajlar gizlidir.

Böyle durumda bu gibi imtihanlara rıza gösterebilmek daha kolay olabilmektedir. Çünkü vahiy kaynakları, özellikle şehitlere ve yakınlarına yönelik çok güzel ve rahatlatıcı manevî mesajlar vermektedir. Tevekkül, teslimiyet, sabır ve rıza boyutuyla bu manevî mesajlara kulak veren şehit yakınları, hem kaybettikleri şehidin yakını olmalarından dolayı

³³ Ebu Davud, (1992); Sünen-u Ebu Davud; İstanbul; Cihad; 25.

³⁴ Kuran; Al-i İmran Sûresi, (3): 169-171.

³⁵ İbn Mâce; (1992); Sünen-i İbni Mâce; Çağrı Yayınları; İstanbul; Cihad; s. 16.

iftihar edecekler, hem de kendi ruh dünyalarıyla barışık olarak sosyal hayattan kopmadan aslî görevlerini devam ettirebileceklerdir. Dolayısıyla maneviyat ekseninde sosyal hizmet yaklaşımlarını özellikle ölüm gibi vakıalarda ilgili muhataplarına uygulamak, etkinlik ve başarı açısından isabetli bir açılım olacaktır. Manevî sosyal hizmetler, bu bağlamda inanç değerleri bozuk ya da zayıf olan kesimlere yönelik uygulandığında ölüm karşısında yıkılan veya morali bozulan ve isyana/inkâra düşme tehlikesi ile karşı karşıya gelen desteğe muhtaç insanların manevî ve sosyal rehabilitasyonu da daha etkili olacaktır. Acı çeken insanlara manevî yönden teselli verecek, onları ruhen tatmin edecek ve onların azap ve elemelerini azaltacak ümit ve müjde dolu Kuranî ve peygamberanî söylemler, manevî sosyal hizmet konsepti kapsamında şehit yakınlarına da uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Buhari; Muhammed bin İsmail; (1992); İstanbul; el-Câmiu's Sahih.
- Bulaç, Ali; "Başka Bilim, Başka Dünya"; Zaman Gazetesi; 02.04.2005.
- Câmiü-s-Sağır; C. 3; Yeni Asya Neşriyatı; İstanbul; 2002.
- Ebu Davud, (1992); Sünen-u Ebu Davud; İstanbul.
- Ergül Şafak, Bayık A (2004) Hemşirelik ve Manevi Bakım, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1.
- İbn Mâce; (1992); Sünen-i İbni Mâce; Çağrı Yayınları; İstanbul.
- İbnu Kesir; (1969); Tefsirü'l-Kurani'l-Azim; Beyrut.
- Kuran-ı Kerim.
- Muhammed Bin Sâlih Ed-Dimaşki (2006), Peygamber Külliyyâtı, Çev. Adem Yerinde, Ocak Yayıncılık, 4. Cilt, İstanbul.
- Müslim , Ebu'l-Huseyn Müslim bin Haccac (1992); Sahihu Müslim; İstanbul.
- Müsned (1992); Ahmet Muhammed bin Hanbel; Müsnedü Ahmed bin Hanbel; İstanbul.
- Nesâî, Ahmed bin Şuayb; (1992); Süne-nü'n-Nesâî; İstanbul.
- Nûreddin el-Heysemî; (t.y.); Keşfu'l Estar an Zevaid'i Bezzar; y.y.
- Said Nursi; (Ocak 2001); Mektubat; Yeni Asya Neşriyatı; İstanbul.
- Seyyar, Ali; (2007); Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım; Şefkatli Eller Yayınları; Ankara.
- Seyyar, Ali; (2008); "İslâmî Değerler Açısından Manevî Sosyal Hizmetler"; Manevî Sosyal Hizmetler (Editör: Ali Seyyar); Rağbet Yayınları; İstanbul.
- Seyyar, Ali; (2010); Tıbbî Sosyal Hizmetlerde Manevî Bakım; II. Baskı; Rağbet Yayınları; İstanbul.
- Teberânî; (1983); el-Mu'cemu'l-Kebîr; y.y.
- Tirmizî, Muhammed bin İsa; (1992); Sünen-i Tirmizi Tercemesi, İstanbul.
- Walach, Harald; (2004); Spiritualität als Ressource. Chancen und Probleme eines neuen Forschungsfeldes. EZW-Texte 181.
- WHO and Classification ASaTT (2001); : ICF: International Classification of Functioning, Disability and Health; Assessment, Classification and Epidemiology Group: WHO: Submitted.
- Yüter, Ahmet; (2008); Ali Ulvi Kurucu; Medine İkliminden Esintiler; İstanbul.